

Santa Apol·lònia de la Rabassa

Josep M. Ustrell i Torrent

President de la Confraria de Santa Apol·lònia de Barcelona

Població de la Rabassa

Situació. A la comarca de la Segarra (Alta Segarra), en el límit amb l'Anoia, a 4,4 quilòmetres de Sant Guim de Freixenet, de qui depèn, es troba la Rabassa. És un petit poble situat a 721 metres d'altitud, a l'altiplà central de Catalunya, que separa les riberes de Cervera i de Sió.

Clima. Aquesta zona es caracteritza per un clima sec i de temperatures extremes. L'estiu és calorós amb nits fresques, i la tardor i l'hivern tenen la influència de la boira de l'Urgell, que produeix gebrades i glaçades; també hi acostuma a nevar. Són freqüents els vents de serè (oest) i marinada (sud), tot i que a vegades hi bufa la tramuntana.

Vegetació, cultiu i ramaderia. El bosc original era d'alzines però, amb el pas del temps, s'han anat substituint pels pins. Els arbres fruiters típics són els ametllers.

La gent de la Rabassa viu del conreu de cereals i al poble hi queda bestiar porcí, tot i que fa poc temps encara s'hi podia veure un ramat de bous.

Orígens. El nom de Rabassa és d'origen llatí Rapacëa, derivat de Rapum, 'nap'. El significat més acceptat és: part inferior, generalment més gruixuda, de la soca d'un arbre o arbust.

No hi ha suficients dades per determinar el seu origen, però consta documentalment que en el segle XI ja existia la parròquia, que pertanyia al bisbat de Vic. L'any 1350 consta com a vila del senyor Galceran d'Oluja, sent-ne alguns hereters, l'any 1374 el frare Gombau d'Oluja, de l'orde dels Predicadors, el 1404 el clergue Pere de Niubó i el 1609 Lucrècia de Salbà, vídua de Galceran d'Oluja i de Meca.

Població. De l'any 1350 al 1842 la Rabassa té entre 7 i 11 famílies, ja que en

La Rabassa

- famílies: 7-11 entre 1350-1842; 20 el 1900; 22 el 1910; 23 el 1920; 20 el 1930; 8 el 1996.
- habitants: 48 el 1970; 22 el 1996.
- comarca: Segarra (Alta Segarra)
- província: Lleida

Façana amb el campanar

certs períodes inclou el terme de Palamós, d'entre elles gairebé tots els veïns eren pagesos. L'any 1900 n'eren 20, l'any 1920 n'hi havia 23, l'any 1930 en tenia 22, i actualment en són 8. Té un cens de 22 habitants, població que ha disminuït en el curs dels últims anys. L'any 1970 tenia 48 habitants i en 16 anys es redueix la població en un 54 %, és a dir, en aquest temps ha perdut 1,6 habitants anuals. Consten els noms dels 9 caps de família que tenien vassallatge l'any 1350: Romeu Ferran, Bernat Moragues, Arnau Mulet, Bernat Robiola, Arnau Sala, Pere Serralló, Jaume Simon, Mateu Tortosí i Ferrer del Vall. A Casa Sala s'hi conserva el *Llibre de Comptes i Entrades i Eixides* que diu:

“comensa lo dia 1 de jener, any 1824”, en el qual hi ha un remei per al mal de queixal: “glopeixa aigua de escorsa de plàtanos arbre de soca (sic).”

Església de la Rabassa

La parròquia de la Rabassa, junt amb les de Freixenet de Segarra, Sant Domí i Sant Guim de la Rabassa, són esmentades en documents dels segles XI i XII. La situació que en fa Gavín és: església sufragània (ES), 390 (mapa cadastral), 5°04:1”(latitud) i 41°38'50” (longitud). L'església, dins del poble, està dedicada a Sant Cristòfol i depèn de la parròquia de Santa Maria de Freixenet de Segarra, des del segle XVII.

Interior de l'església

D'estructura molt senzilla i austera, és d'origen romànic, amb modificacions posteriors.

Està formada per una nau rectangular sense absis, amb volta de canó, amb dues naus laterals que li donen forma de creu. Al costat de la dreta, a l'est, hi ha la sagristia. Està construïda amb la pedra calcària típica de la Segarra, la qual forma un conjunt harmònic amb el seu entorn de marges típics, que fan de contrafort a les feixes de terra on hi ha ametllers. Les parets, malmeses pel pas del temps, i la coberta que és de teules, han estat restaurades. Al cantó sud s'hi conserva l'antic cementiri.

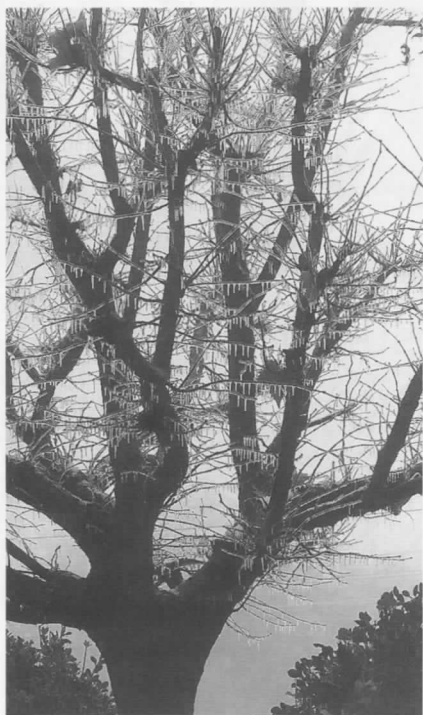
Església de la Rabassa

- denominació: Església de Sant Cristòfol
- situació: ES, 390, 5°04'12"/41°38'50"
- municipi: la Rabassa (Sant Guim de Freixenet)
- comarca: Segarra
- bisbat: Solsona
- parròquia: Freixenet de Segarra
- ús original: religiós
- propietat: eclesiàstica

L'interior té l'altar separat de la nau per un esglaió. A la capçalera, on hi havia un retaule de fusta i ara té una paret llisa pintada, hi ha tres imatges: la central dedicada a Sant Cristòfol, a l'esquerra Sant Antoni Abat i a la dreta Santa Apol·lònia. La nau lateral dreta és una capella amb altar i una imatge de la Mare de Déu del Roser i la nau esquerra té el confessional i una imatge de la Mare de Déu dels Dolors.

No té gaires elements decoratius ni ornamentals; dels primers té una arcada de guix, amb figures recarregades, que dona accés a la capella de la dreta i un frontispici davant la nau esquerra. Dels segons conserva una bandera, una pica baptismal de pedra i una pica d'aigua beneïta. La façana està orientada a l'oest i té un campanar de paret amb dos ulls, amb una campana al cantó esquerra, i un tercer ull més petit central sobre els altres dos on en altre temps hi havia una petita campana, de so estrident, que servia per anunciar el moment de la consagració.

La porta d'entrada a l'església és rectangular, té un marc amb columnes laterals i també un frontispici amb tres elements

Gebrada a la Segarra

decoratius. A sobre hi ha un ull de bou, al voltant del qual hi ha una petita volta, que dona llum al cor.

Datació

Per les dades documentals sembla que el seu origen és del segle XI o XII tot i que no té l'absis característic del romànic, però sí que ho podrien ser les tombes que hi té enterrades i la pica baptismal de pedra.

Aquesta església ha tingut moltes modificacions. El frontispici de la porta que li dona accés podria ser del segle XVI, d'estil renaixentista; el retaule de fusta, que va ser cremat a la Guerra Civil, podria ser del segle XVII, d'estil barroc; el frontis de la nau de l'esquerra podria ser del segle XVIII, d'estil neoclàssic; i la paret principal i la ubicació de l'altar al mig de la capçalera, són modificacions de la postguerra.

Imatge de Santa Apol·lònia

La imatge antiga era de fusta i va ser cremada, junt amb el retaule. L'actual és de guix i l'estat de conservació és bastant bo, però té el dit del mig de la mà dreta trencat.

Vesteix un hàbit blanc sobre un vestit verd, porta una capa de color vermell i un cinturó de color gris. Es una imatge en què la bellesa supleix la senzillesa escultòrica. Té una alçada de 80 centímetres i amb el pedestal arriba a 90. Porta com a additament, amb or la corona, la palma del martiri a la mà esquerra, i a la dreta una tenalla, semblant a una eina de taller, que aguanta un queixal, escapçat a la part de la corona.

El nostre agraïment, per la col·laboració i l'aportació documental, al Sr. Josep M. Gavín i Barceló, propietari i conservador de l'Arxiu Gavín de Valldoreix, a M. Teresa Miret, cap de la biblioteca de "La Caixa" d'Igualada, a mossèn Anselm Santaaulària, rector de la parròquia de Santa Maria de Freixenet, a Antoni

Tenalla amb el queixal

Vallés, gerent del Consell Comarcal de la Segarra, a la família Corbella de Cal Xel de Sant Guim de Freixenet, i a la família Sala de la Rabassa.

Bibliografia

Alcover, A.M.; Moll, F.B. *Diccionari Català-Valencià-Balear. Tom IX*. Palma de Mallorca. 1985.

Gavín, J. M. *Inventari d'esglésies. Segarra-Urgell. Vol. 20*. Valldoreix: Arxiu Gavín. 1987.

Llobet Portella, J. *Sant Guim de Freixenet*. Lleida. 1992.

Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona. *Fund. Enciclopèdia Catalana. Vol. 12*. Barcelona. 1978.

Gran Geografia Comarcal. *La Segarra. L'Urgell i la Conca de Barberà. Vol. IX*. Barcelona. 1983.